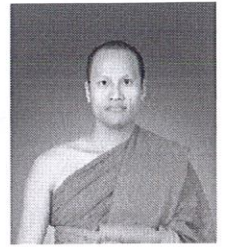


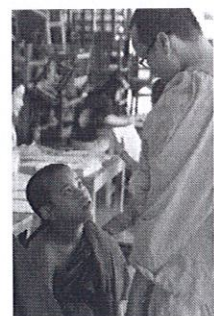
สร้างพลัง ปลุกเร้าอุดมการณ์ สามเณรใจสิงห์ผู้สังคัม

พระวิสิษฐ์ จิตวิสิษฐ์ (วงศ์ไส)
วัดสวนดอกพระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่



พระพุทธศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในมิติต่างๆ ทั้งประวัติศาสตร์ ปรัชญา วิถีชีวิต และการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า สะท้อนถึงภูมิปัญญา และกระบวนการการจัดการที่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมทางสังคม ผ่านการเผยแผ่ทางศาสนา โดยพระสงฆ์ และองค์กรทางสังคมเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระพุทธองค์ คือการเข้าถึง และเข้าใจธรรม สามารถนำมาประยุกต์ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง¹

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดผลกระทบและปัญหาแก่พระภิกษุ และสามเณรในสังคมไทยไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเพราะสภาพเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต สังคมบางกลุ่มยังไม่เข้าใจบทบาทของพระสงฆ์ และสามเณร รวมทั้งด้านการบริหารและการจัดการของคณะสงฆ์ ส่งผลให้พระภิกษุสามเณรลดจำนวนลงเมื่อเปรียบเทียบกับย้อนหลังเป็นเวลา 9 ปี (พ.ศ.2547-2555) ซึ่งแตกต่างจากวัดที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยปีละ 344 วัด และพระภิกษุสามเณรต่อหนึ่งวัดมีจำนวนลดลง แนวโน้มลดลงอีกในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ² ดังนั้น ศาสนทายาทที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนาจึงมีจำนวนลดลงตามไปด้วย โดยเฉพาะสามเณร เมื่อไม่มีสามเณรก็ไม่มีพระ ดังบาลีที่ว่า “สมณสสุ อปจัจ สามเณโร” แปลว่า เหล่ากอลของสมณะชื่อว่าสามเณร สามเณรเป็นพระธรรมทายาทของพระพุทธเจ้า มีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ ผ่านกระบวนการบวชเพื่อสืบทอดและดำรงพระพุทธศาสนา ต้องเพียบพร้อมไปด้วยศีล 10 ข้อ และเสขียวัตร 75 ข้อ³ สอดคล้องกับวิธานิพนธ์ เรื่อง วิกฤตพุทธศาสนาศึกษาการบวชเป็นสามเณรในประเทศไทย (2524- 2543) พบว่าสามเณรเป็นนักบวชที่ได้ผ่านกระบวนการของการบวชเข้ามาเพื่อทำหน้าที่สำคัญ คือ สืบทอดและดำรงรักษาพระพุทธศาสนาเพราะมีสถานะเป็นผู้รับการบ่มเพาะคุณธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ⁴ ฉะนั้นการพัฒนาสามเณรซึ่งเป็นบุคลากรทางพระพุทธศาสนา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาศักยภาพอย่างสูงสุดในการที่จะยกระดับให้เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีคุณภาพในอนาคต ผู้สืบทอด การสืบทอดศาสนาตามสภาวะการณ์ของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปนอกจากชี้ทางให้ประชาชนสงบจิตใจ ยังต้องชี้แนวทางโลกให้แก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม พร้อมกับเชื่อมโยงหลักธรรมสู่การพัฒนาสังคม ชุมชน การสร้างพระธรรมทายาท (สามเณร) ที่มีหัวใจดังสิงห์ หรือ สามเณรใจสิงห์นั้นเพื่อให้ได้พระธรรมทายาท ที่สง่างาม มีจิตใจกล้าหาญ เป็นผู้นำ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ เพื่อมีจิตที่จะช่วยเหลือสังคม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ถ้าเป็นผู้นำทางด้านจิตและวิญญูญาณ กลวิธีหนึ่งในการปลุกเร้า อุดมการณ์ ได้แก่ เทคนิคการมีส่วนร่วม



¹ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร,ดร. และคณะ,2556:1

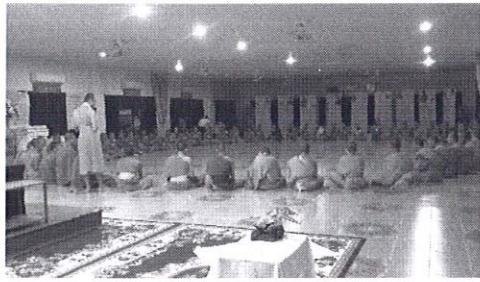
² www.dhammathai.com

³ เสถียรพงษ์ วรรณปก,2541, หน้า 1

⁴ พระมหาหรรษา นิธิบุญยากร วิธานิพนธ์ เรื่อง วิกฤตพุทธศาสนา, 2545 : 120-125

(พระวิสิษฐ์ จิตวิสิษฐ์)

กลวิธีการรอมรมโดยใช้เทคนิคการมีส่วนร่วม ด้วยความเชื่อที่ว่า ทุกคนมีศักยภาพมั่งคั่งความรู้เพียงแต่



อาจจะมีการประสบการณ์และความรู้กันคนละอย่าง ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมและความเชื่อที่กล่าวว่าหลายหัวดีกว่าหัวเดียว มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนภายในกลุ่ม สร้างบรรยากาศเป็นกันเอง กล้าแสดงออก พูดคุยซักถามอย่างเป็นธรรมชาติ รับฟังกันด้วยหัวใจ ไม่มุ่งที่เอาชนะกัน เติมเต็มชี้แนะเกิดการเรียนรู้ และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วิธีการ ในเรื่องที่จะทำด้วยกระบวนการ

กลุ่ม ผสานการอธิบายทำความเข้าใจเบื้องต้นแก่ผู้เข้าร่วมกลุ่ม เริ่มต้นด้วยการค้นหาสิ่งที่มีอยู่ในตนเอง และต่อจากนั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนที่ต้องการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมระดมพลังสมองจากกลุ่มเพื่อนำเสนอ แนวคิดกิจกรรมของกลุ่ม วิเคราะห์และสรุปประเด็น กำหนด บทบาท เป้าหมาย กิจกรรม โครงการ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมและท้องถิ่น สอดคล้องจากการศึกษาของพระครูพิพิธสุตาทรร ดร.(พระมหา ดร.บุญช่วย สิริธโร) และคณะ (2557) ที่ได้พัฒนาการขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดหลักสูตรพระธรรมทายาท ในการพัฒนาศักยภาพสามเณรให้มีความเป็นเลิศด้านการเผยแผ่และพัฒนาคุณลักษณะของสามเณรและพระสงฆ์ไทย พบว่ามีเนื้อหาเกิดการเรียนรู้ พัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 20 พื้นที่การเรียนรู้ โดยจำแนกเป็นพื้นที่การเรียนรู้ได้ 7 ประเภท ได้แก่ 1. พื้นที่การเรียนรู้ด้านการปฏิบัติธรรม 2. พื้นที่การเรียนรู้ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง 3. พื้นที่การเรียนรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4. พื้นที่การเรียนรู้ด้านการพัฒนาการศึกษาและการค้นคว้า (สถานการณ์จริง) 5. พื้นที่การเรียนรู้ด้านการสังเคราะห์ช่วยเหลือ 6. พื้นที่การเรียนรู้ด้านการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน 7. พื้นที่การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม ให้มีความรู้และความเข้าใจในการเป็นพระธรรมทายาท โดยการนิมนต์พระสงฆ์นักพัฒนามาเป็นวิทยากรอบรมเพื่อหล่อหลอม จัดกระบวนการเรียนรู้ นำความรู้และประสบการณ์การทำงานของพระสงฆ์นักพัฒนามาเป็นแบบอย่าง ผลร้อยละ 80 มีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับดีมาก


(นาย) วิชาญ วิชาญ

การติดตามหนุนเสริมให้กำลังใจและให้คำปรึกษา นับว่าเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้การกระตุ้นในการ ทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ ผ่านการลงพื้นที่ รับรู้ทางเครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ เฟสบุ๊ค ไลน์ กำกับติดตามดู กระบวนการที่ได้ปฏิบัติ ลักษณะการทำงาน ตามกิจกรรมโครงการที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของทุกฝ่ายซึ่งมี สามเณรใจสิงห์เป็นแกนนำในพื้นที่ต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการอบรมฯ ผ่าน โครงการ/กิจกรรมที่สามเณรได้นำเสนอในเวทีกลุ่มหลังจากปิดการอบรม แต่ละครั้ง จากการลงไปติดตามให้กำลังใจหนุนเสริมในพื้นที่ ทำให้ทราบ ผลจากการดำเนินงานของสามเณรในมิติหลากหลาย ที่น่าสนใจเป็นอย่าง ยิ่ง ได้แก่ วิธีการเข้าถึงชุมชน วิธีการ การทำงานกลุ่ม การเตรียมการลง พื้นที่ การแบ่งบทบาท ความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง และการ แก้ปัญหา ให้ลุล่วงของกิจกรรมประสบผลสำเร็จด้วยดี ทำให้สามเณรเกิดแรงบันดาลใจในการช่วยเหลือคนอื่น มี ความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น โครงการสงเคราะห์ชาวบ้านบนพื้นที่สูง สามเณรได้ร่วมกันนำสิ่งของที่ได้รับบิณฑ บาทจากชาวบ้านในวัดต่างๆ หลังจากนั้นได้นำไปมอบให้กับชาวบ้านในพื้นที่ขาดแคลนตามชายแดน และเข้าไปมี ปฏิสัมพันธ์ที่มีส่วนร่วมดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้าน พัฒนาความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่กันดารมีความ เป็นอยู่ลำบาก เพื่อให้เกิดการแบ่งปันช่วยเหลือให้กำลังใจซึ่งกันและกันตามศักยภาพ รวมทั้งไปช่วยชาวบ้านสร้าง บ้านที่อยู่อาศัยได้พักพิง ผลทำให้สามเณรใจสิงห์ ทำงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และอุดมการณ์ ช่วยเหลือ มนุษย์ด้วยกัน สอดคล้องกับหลักสูตรธรรมทายาทสูตรที่ได้อบรมสามเณรใจสิงห์ โดยการศึกษาแนวคิด หลักการ วิธีการ คือการปลูกฝังอุดมการณ์พระธรรมทายาท การเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระ ธรรมวินัยและจริยาวัตรอย่างเหมาะสมหน้าที่ของพระภิกษุ เน้นการศึกษาจากประสบการณ์และผลงานที่สำเร็จ มรรคผลของพระธรรมทายาทท่านต่างๆ รวมทั้งการเรียนรู้จากภาคสนามและปฏิบัติด้วยตนเอง เชื่อมการพัฒนา ศักยภาพของสามเณรอย่างต่อเนื่อง



ผลจากการใช้กลวิธีการมีส่วนร่วม และการกำกับติดตามหนุนเสริมกำลังใจให้คำปรึกษานี้ทำให้เกิดแรงขับ ดันภายในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร ผสมผสานอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่น กลายเป็นโครงการ กิจกรรมที่ดีสู่ท้องถิ่นและสังคมโดยการใช้เทคโนโลยีกับการสร้างนวัตกรรมเชิงพุทธ การเข้าไปมี บทบาทในการพัฒนาวัด ชุมชน โรงเรียน เกิดกิจกรรม โครงการต่างๆ เช่น โครงการวัดช่วยวัด โครงการรักษาส ิงแวดล้อมในวัด โครงการเลิกบุหรี่ในโรงเรียน โครงการร่วมน้ำใจช่วยเหลือผู้พิการและชาวบ้านผู้ยากไร้ โครงการ ส่งเสริมสุขภาพเพื่อสังคม โครงการให้กำลังใจผู้ป่วย โครงการรักษาศีล ๕ โครงการบวชป่า โครงการธรรมสัญจร โครงการน้ำใจจากวัดทุนทรัพย์เพื่อผู้ตาย โครงการสร้างรอยยิ้มแก่ผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ เหล่านี้ ส่งผลให้สามเณรใจ สิงห์สามารถเป็นผู้มีปฏิบัติ น่ารัก เลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา ถึงแม้ว่าการดำเนินงานย่อมมี อุปสรรคแต่สิ่งเหล่านี้ เป็นบทเรียนให้สามเณรใจสิงห์มีความอดทน ไม่ย่อมน้อมต่ออุปสรรค บทเรียนจากการ ดำเนินงานย่อมเป็นประสบการณ์ที่ดี ที่จะก้าวต่อไป “ถ้าไม่ลงมือทำและปฏิบัติย่อมไม่เกิดประสบการณ์ และไม่มี ประสบการณ์ย่อมไม่มีความชำนาญ” การปลูกเร้าให้สามเณรมีอุดมการณ์มีจิตสาธารณะที่จะอุทิศตนให้แก่สังคม อย่างแท้จริงตรงกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ถึงพร้อมด้วยไตรสิกขา หรือสิกขา 3 ได้แก่ศีล สมาธิ และ ปัญญาผ่านการฝึกฝนพัฒนาตนให้ถึงที่สุด ดังคำพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “ทนโต เสฏฐโม มนุสเสสสุ” “ในหมู่มนุษย์ ผู้ ประเสริฐสุด คือคนที่ฝึกแล้ว” (ขุ.ธ. 25/33/57) นับเป็นการสร้างพลัง ปลูกเร้า สามเณรใจสิงห์ให้เกิดอุดมการณ์ เพื่อพัฒนาสังคมต่อไป.

(พ.อ.สีห์ วน/ก)